

קריאת מגילת רות בשבועות שבועות תשס"ו

#1 רות רבה פרשה ב ד"ה אמר ר' זעירא
אמר ר' זעירא המגלה הזאת, אין בה לא טומאה ולא טהרה, לא איסור ולא היתר, ולא נכתבה אלא ללמדך כמה מתן שכר טוב לגומלי חסדים.

#2 שמואל א פרק יז וכראות שאול את דוד יצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי: ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם:

#3 שמואל א פרק טז: כא - ויבא דוד אל שאול ויעמד לפניו ויאהבהו מאד ויהי לו נשא כלים:

#4 שמואל א פרק יז: יב - ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה ושמו ישי ולו שמונה בנים והאיש בימי שאול זקן בא באנשים:

#5 רמב"ם הל' מלכים ה: ג - ופורץ לעשות לו דרך ואין ממחין בידו, ודרך המלך אין לה שיעור, אלא כפי מה שהוא צריך, אינו מעקם הדרכים מפני כרמו של זה או מפני שדהו של זה, אלא הולך בשוה ועושה מלחמתו.

#6 שמואל א יז: לח - וילבש שאול את דוד מדיו ונתן קובע נחשת על ראשו וילבש אתו שריון:

#7 שמואל א ט: ב - ולו היה בן ושמו שאול בחור נטוב ואין איש מבני ישראל טוב ממנו משכמו ומעלה גבה מכל העם:

#8 ספר דברים פרק כג

(ג) לא יבא ממזר בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה'.

(ד) לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם:

(ה) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקלך:

#9 שמואל ב יז: כה - ואת עמשה שם אבשלם תחת יואב על הצבא ועמשה בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב:

#10 מס' יבמות עו:

מתני'. עמוני ומואבי אסורים ואיסורן איסור עולם, אבל נקבותיהם מותרות מיד.

גמ'. מנא ה"מ? א"ר יוחנן, דאמר קרא: (שמואל א' יז) וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי, ולא ידע ליה? והכתיב: (שמואל א' טז) ויאהבהו מאד ויהי לו נשא כלים! אלא אבוב קא משאיל. ואביו לא ידע ליה? והכתיב: (שמואל א' יז) והאיש בימי שאול זקן בא באנשים, ואמר רב ואיתימא רבי אבא: זה ישי אבי דוד, שנכנס באוכלוסא ויצא באוכלוסא! ה"ק שאול: אי מפרץ אתי, אי מזרח אתי? אי מפרץ אתי - מלכא הוי, שהמלך פורץ לעשות דרך ואין ממחין בידו, אי מזרח אתי - חשיבא בעלמא הוי. מ"ט אמר ליה שאל עליה? דכתיב: (שמואל א' יז) וילבש שאול את דוד מדיו - כמדתו, וכתיב ביה בשאול: (שמואל א' ט) משכמו ומעלה גבוה מכל העם. א"ל דואג האדומי: עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו, שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו. מ"ט? דקאתי מרות המואביה. א"ל אבנר, תנינא: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית. אלא מעתה, ממזר - ולא ממזרת... שאני הכא, דמפרש טעמא דקרא: (דברים כג) על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, דרכו של איש לקדם, ולא דרכה של אשה לקדם. היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים, ונשים לקראת נשים! אישתיק. מיד: ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם, התם קרי ליה נער, הכא קרי ליה עלם! הכי קא אמר ליה: הלכה נתעלמה ממך, צא ושאל בבית המדרש. שאל, אמרו ליה: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית. אקשי להו דואג כל הני קושייתא, אישתיקו. בעי לאכרוזי עליה, מיד: (שמואל ב' יז) ועמשה בן איש ושמו יתרא הישראלי... מלמד, שחגר חרבו כישמעאל ואמר: כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב, כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית.

#11 ספר רות פרק ד - ויאמר הגאל לא אוכל לגאל לי פן אשחית את נחלתי גאל לך אתה את גאלתי כי לא אוכל לגאל.

#12 רש"י שם - פן אשחית את נחלתי - זרעי כמו (תהלים קכז) נחלת ה' בניס לתת פגם בזרעי שנאמר (דברים כג) לא יבא עמוני ומואבי וטעה בעמוני ולא עמונית:

#13 רות ג: יח - ויתאמר שבי בתי עד אשר תדעין איך יפל דבר כי לא ישקט האיש כי אם פלה הדבר היום:

#14 מס' כתובות ז:

מקהלות ברכו אלקים ה' ממקור ישראל ורב נחמן בהאי קרא דרבי אבהו מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא היה ר"מ אומר מנין שאפילו עוברים שבמעיי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ואידך אם כן לימא קרא מבטן מאי ממקור על עסקי מקור ורבי אבהו בהאי קרא דרב נחמן מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה למידרש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית דאי סלקא דעתך לברכה לא סגיא דלאו זקנים ואידך אי סלקא דעתך למידרש לא סגיא דלאו עשרה אין לפרסומי מילתא וכדאמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה והלכתא המזכה לעובר לא קנה:

#15 הגרי"ז הלוי רות ד:

והנראה דהנה ביבמות ע"י ע"ב איתא עמוני ומואבי אסורים וכו', אבל נקבותיהם מותרות וכו' מנה"מ א"ר יוחנן דא"ק (שמואל א' י"ז) וכראות שאול את דוד יצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער וכו' א"ל דואג האדומי עד שאתה משאיל אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי הוא לבוא בקהל אם לאו. מ"ט דקאתי מרות המואביה א"ל אבנר תנינא עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אלא מעתה ממזר ולא ממזרת. ממזר כתיב מום זר, מצרי ולא מצרית, שאני הכא דמפרש טעמא דקרא (דברים כ"ג) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם, היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים, אישתיק, מיד ויאמר המלך שאל אתה בן מי העלם וכו' הכי קאמר ליה הלכה נתעלמה ממך צא ושאל בבית המדרש שאל, אמרו לו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, אקשי להו דואג כל הני קושייתא, אישתיקו, בעי לאכרוזי עליה מיד (שמואל א' ב' י"ז) ועמשה בן איש וכו' אמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי, עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית, ע"כ. עיי"ש :

וצ"ב חדא מאי חידש עמשה בכך מקובלני מב"ד של שמואל הרמתי, הא בראשונה כבר א"ל אבנר תנינא עמוני ולא עמונית, ואעפ"כ הקשה לו עד שגם בקשו לאכרוזי שפסול הוא. ומה הועיל בזה שכך מקובלני :

ועוד צ"ב. הא איתא בכתובות ז' ע"ב דמאי דכתיב ברות (ד' ב') ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו, דלקח אותם בועז למידרש עמוני ולא עמונית וכו', וצריך עשרה לפרסומי מילתא, עיי"ש וא"כ כבר בימי בועז נדרשה ונפסקה כבר ההלכה, דעמוני ולא עמונית וכו', ואיך זה היה יכול דואג לפסלו, ע"י שהקשה על הלכה זו, ומה הדיונים עוד בהלכה זו, הא מקודם כבר פסוקה היתה שכך הוא :

והנראה דהנה ב"ד הגדול היה קובע ופוסק הלכה עפ"י ב' דרכים א. ממה שנמסר בקבלה מהלכה למשה מסיני, כמש"כ הרמב"ם בפ"א מממרים ה"ב ועל המשפט אשר יאמרו אלו דברים שילמדו אותם מן הדין באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן, מכל דבר אשר יגידו לך זו הקבלה שקבלו איש מפי איש, עכ"ל.

והנפק"מ בזה דאם הלכה זו קבעו מדרש שבאחד מיי"ג מדות יכול בית דין אחר לדרוש באופן אחר ולקבוע ההלכה באופן אחר כמ"ש שם בפ"ה ה"א ביי"ד גדול שדרשו ב"א מן המדות כפי מה שנראה בעיניהם וכו', ועמד אחריהם ביי"ד אחר ונראה לו טעם אחר לסתור הרי"ז סותר ודן כפי שנראה בעיניו וכו', ע"כ, אבל כשהלכה קבוע עפ"י הלכה למשה מסיני, א"א לב"ד אחד לסתור ההלכה דהא הלכה מקובלת מהל"מ היא. ע"ש בפ"א ה"ג דברי קבלה אין בהם מחלוקת לעולם עכ"ל :

לפ"ז מתבאר היטב פרשה זו של "דוד" שדנו עליו אם כשר הוא, אחרי מה שמעידן עידנים פסק בועז כבר ההלכה ד"עמוני ולא עמונית" במדרש באחד מיי"ג מדות היה, ולזה יכול "דואג" דב"ד אחר היה ודרש הוא אחרת שמצא טעם לסתור ההלכה הפסוקה כפי כל סוגית הגמרא שהקשה על טעם המתירים, ויכול לפסוק אחרת, כיון שנפסקה ביי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן כמש"כ. וכמו"כ מה שמביא בתחילה תנינא עמוני ולא עמונית, רק מדרש באחד מיי"ג מדות הוא, אבל עמשה שאמר כך מקובלני מב"ד של שמואל הרמתי, היינו הלכה למשה מסיני, וכן מפורש בסמ"ג ע"ש. ולזה אין יכולים לסתור ההלכה גם אם ימצאו טעם אחר לסותרת, כיון שהלכה מקובלת היא מהל"מ :

ועפ"ז מבואר היטב מה שאמר הגואל פן אשחית נחלתי, ולא אמר שאסור לו לישא כיון שטעה בעמוני ולא עמונית, דבאמת גם הגואל קיבל להלכה זו מבועז שעמוני ולא עמונית אלא שטען לבועז דאע"פ שאני יכול לישאנה דהא בשעה זו הדין כך, אבל זה רק מכח מדרש דא' מיי"ג מידות ואם יבוא ביי"ד אחד ויסתור הדין אזי אשחית את נחלתי דיפגמו זרעי דאז כבר יהיה הדין דעמוני וגם עמונית, אבל הוא טעה דהלכה מקובלת היא מהלכה למשה מסיני וא"א לסתור אותה, כמש"כ :

#16 שורש ישי (פ' ר' שלמה הלוי אלקבץ על מגילת רות)

מגילת רות נכתבה להכשיר את דוד ולהראות שמואביה כשרה בקהל... והוא פסק דין משמואל הנביא להסיר לזות שפתיים מעל דוד משיחנו

#17 במדבר רבה פרשה יט

א זאת חקת זה שאמר הכתוב (איוב יד) מי יתן טהור מטמא לא אחד, כגון אברהם מתרח, חזקיה מאחז, יאשיה מאמון, מרדכי משמע, ישראל מעובדי כוכבים, העולם הבא מעולם הזה מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם, תמן תנינן בהרת כגריס באדם טמא פרחו בכולו טהור מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם תמן תנינן האשה שמת ולדה במעיה והושיטה החיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה טהורה עד שיצא הולד המת בבית הבית טהור יצא מתוכו הרי הוא טמא מי עשה כן מי צוה כן מי גזר כן לא יחידו של עולם, תמן תנינן העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים היא גופה מטהרת בגדים אמר הקב"ה חקה חקתי גזירה גזרתי אי אתה רשאי לעבור על גזרתי.

ב זאת חקת התורה (תהלים יב) אמרות ה' אמרות טהורות אריב"ל מצינו שעיקם הקב"ה שנים וגי' תיבות בתורה שלא להוציא דבר טומאה מפיו (בראשית ז) מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה ומן הבהמה אשר לא טהורה היא א"ר יודן אף כשבא ליפתח בסימני בהמה טמאה לא פתח אלא בסימני בהמה טהורה (ויקרא יא) את הגמל כי לא מפריס פרסה אין כתיב כאן אלא כי מעלה גרה הוא, ואת הארנבת כי לא מפרסת פרסה אין כתיב כאן אלא כי מעלת גרה היא ואת החזיר כי לא מעלה גרה הוא אין כתיב כאן אלא כי מפריס פרסה הוא